

præcessit Apostolos. Flent & lugent qui necdum videntur, sed non post multum consolabuntur. Beati enim qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur. Et illi audientes non crediderunt. Fides autem hic laborat, agens activam vitam: illic contemplativa secura visione regnat. Hic per speculum contuemur imaginem: illic facie ad faciem videbimus veritatem. Unde sequitur: Post hæc duobus ex illis ambulantes, id est, laborantibus, ostensus est in alia effigie. Et illis annuntiantibus non est creditum: dum sicut Moyses viderunt, quod non sufficiebat eis. Unde Moyses dicit: Ostende mihi temetipsum. Oblitus carnis suæ, postulat in vita ista, quod post illam speramus in futura.

Novissimè autem recumbentibus illis undecim apparuit, & exprobrauit incredulitatem illorum & duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Ut omnes testes enarrarent omnibus, quod communiter viderunt & audierunt. Exprobrat incredulitatem, ut succedat credulitas; exprobrat duritiam cordis lapidei, ut succedat cor carneum charitate plenum. Hinc est quod martyrum caterva mortem hujus sæculi libenter affectant: quia noverunt pro isto temporali interitu perpetuo se esse vi-cturos.

Et dixit eis: Euntes in mundum uniuersum predicare Evangelium omni creature. Nunc primum post acceptum spiritum, ac si vasa limosa per ignem confirmata: omni creature, id est omni generi humano quod in se commune aliquid habet ab omni creatura, jubetur, id est, angelis,

Explicit expositio Evangelii secundum Marcum.

PRÆFATIO

Falsò adscripta Beato Hieronymo Presbytero in Evangelium secundum Lucam.

LUCAS, Syrus natione Antiochenis, arte medicus, discipulus Apostolorum, postea Paulum secutus usque ad consummationem ejus, seruiens Domino sine crimine. Nam neque uxorem unquam habens, neque filios: septuaginta & quatuor annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu sancto. Qui cum jam scripta essent Evangelia: per Matthæum quidem in Judæa: per Marcum autem in Italia: sancto instigante spiritu in Achaïæ partibus hoc scripsit Evangelium: significans etiam ipse in principio ante suum alia esse descripta. Cui extra ea quæ ordo Evangelicæ dispositionis exposcit: ea maxime necessitas laboris fuit, ut primum Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Christi manifestata humanitate, ne Judaicis fabulis attentis in solo legis desiderio tenerentur: vel ne hæreticis fabulis & stultis sollicitationibus seducti exciderent à veritate, elaboraret. Dehinc ut in principio Evangelii Johannis nativitate præsumpta: cui Evangelium scriberet & in quo electus scriberet, indicaret: contestans in se completa esse quæ essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum Filii Dei, à perfectione generationis in Christo impletæ, repetendæ à principio nativitatis humanæ, potestas permixta est: ut requirentibus demonstraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium David introitu, recurrentis in Deum generationis admisso, inseparabilis Dei, ut prædicans in hominibus Christum suum perfecti opus hominis redire in se per filium faceret: qui per David patrem venientibus iter præbebat in Christo. Cui Lucæ non immerito etiam scribendorum actuum Apostolorum potestas in ministerio datur: ut Deo in Deum pleno & filio perditionis extincto: oratione ab ipsis Apostolis facta forte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret: quamdiu contra stimulum recalcitrantem Dominus elegisset. Quod & legentibus ac requirentibus Deum: & si per singula expediri à nobis utile fuerat: sciens tamen quod operantem agricolam oporteat primum de fructibus suis edere, vitavimus publicam curiositatem: ne non tam volentibus Deum demonstrasse videmur: quam fastidientibus prodidisse.

pecoribus, lignis, lapidibus, igni & aqua, calido & frigido, humido & arido: quia mundus minor homo dicitur. Dominus utique Jesus qui de cælo descendit ad liberandam infirmitatis nostræ naturam: ipse etiam super cælorum cælos ascendit, qui sedet ad dexteram Patris. Considerandum est autem quod frequenter in scripturis divinis plurali numero cælos dictos invenies, dum legitur: In principio fecit Deus cælum & terram: cum tamen pluraliter dicti cæli legantur & terræ. Modus enim iste locutionis latius patet, ut abusive singularia plurali numero dicamus, & pluralia singulari. Ad Orientem verò, quod psalmista dicit, Evangelistæ tacent: Jerosolymam significat, quæ est in Orientis partibus collocata. Unde Dominus Apostolis videntibus ascendit ad cælos: Terra multis plena miraculis: ubi fidelium credulitas plus actibus quam lectionibus eruditur.

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo demonia ejicient: linguis loquentur novis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum: & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique Domine cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Ducentesimo tricesimo quinto capitulo Marcus signa credentium cum Matthæo & Luca concordans enarrat.

COMMENTARII IN EPISTOLAS SANCTI PAULI.

PRÆFATIO.

LITTERIS tuis cursim mihi allatis, & laboribus & curis in sacris codicibus defudare me cogis, jam mihi senescente corpore & viribus lascentibus, Heliodore sancte: idque in Epistolis Beati Pauli, quæ & scientia prædicatoris, & lima justitiæ tam magnæ & prædicando & docendo, testimonio Spiritus sancti prolata atque dilatata sunt; ut comparare, aut coæquare veteri Testamento & Evangelicæ doctrinæ non dubitemus. Ipse enim revelante sibi Spiritu sancto cognovit, dum se raptum esse usque ad tertium cælum in corpore, aut extra corpus asserit, hoc est usque ad tertiam legem veteris novique Testamenti. In corpore, aut extra corpus, id est, neque per legem naturæ, neque per legem litteræ, sed per Spiritum sanctum, ei omnibus Apostolis minimo novissime datum per Jesum Christum Dominum nostrum, per quem habemus accessum in ista gratia in qua & stamus & gloriamur. Nos verò simpliciter exposuisse, brevibusque sermonibus comperies. Ejus nempe Epistolæ magnificentius ab omnibus sapientibus & interpretantur & prædicantur.

Præfatio hæc non legitur in veteri codice: Commentarii autem con-sequentes licet Hieronymo tribuantur in MSS. cod. Pelagiano tamen, vel ipsi Pelagio adscribendi sunt. In codice Bibliothecæ S. Richarii recentior Commentarii Pelagii in xlii. Epistolas Pauli, & isti similiter in 13. tantum scripti sunt. Propterea in quibusdam veteribus codicibus præfixa est his Commentariis concordia Epistolarum Beati Pauli, quam om-

nes veteres codices Pelagio tribuunt. Ex hoc certe Primafus & Sedulius sua transcribere: qui quum viderent Pelagii Commentarios haud indoctos esse, quamvis hæresi infectos, quæ bona erant in suos usus transfulerunt. Verisimile est quum Pelagii nomen malè audiret cunctos in Gallia labe hujus aspersos, sub Hieronymi nomine Commentarios legisse Pelagii.

COMMENTARII IN EPISTOLAM PAULI AD ROMANOS.

Caput I.

PAULUS. Quærimus quare Paulus scribat, cum Saul antea sit vocatus? Quod ex more sanctorum fecisse credendum est, qui in virtutibus proficientes, mutato nomine sunt vocati, ut essent etiam ipso nomine novi, ut Abraham, & Sara, & Cephas. Aliter. Paulus. Sicut aliorum sanctorum tam in veteri, quam in novo Testamento, id est, Abraham, & Petri, & cæterorum, profectu & incremento meritum mutata sunt nomina: ita & Paulus in gratia proficiens nomen sibi ipse mutavit.

Servus Jesu Christi. A servo cepit, exemplum nobis humilitatis ostendens; quasi imitator ejus qui exinanivit se ipsum, formam servi accipiens, & humiliavit seipsum, factus obediens usque ad mortem: propter quod & Deus illum exaltavit. Et hic per fidele primum servitium meruit Apostolatam. Item, non secundum timorem, sed secundum dilectionem, sicut ipse dicit: Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus.

Vocatus Apostolus. Jam in præsentia ad hoc vocatus, ut esset Apostolus. Item ostendit, non solum vocatum se ad apostolatam gratiam: sed & segregatum in prædicationem gentium, ut ipse memorat. *Nos in gentibus; ipsi autem in circumcissione.* Vocatus ergo à Christo in apostolatam; segregatus autem in prædicationem gentium, ut ostendat unam esse substantiam Patris & Filii & Spiritus sancti.

Segregatus. Sicut in Actibus Apostolorum Spiritus sanctus dicit: Segregate mihi Barnabam & Paulum in opus ad quod elegi eos.

In Evangelium Dei. Evangelium, Latine bona annunciatio dicitur; nativitatis scilicet Christi, passionis, & resurrectionis, & in cælum ascensionis.

Quod ante promiserat per Prophetas suos. Ostendit se Christum non alium prædicare, quam eum cujus Evangelium Prophetæ ab Jerusalem promiserant esse venturum.

In Scripturis sanctis. Ipsos asserit Dei Prophetas esse; &

illas Scripturas sanctas de Christo ante cecinerunt. Verum totus hic locus contra Manichæos facit, ubi dicit, quod Evangelium ante sit promissum, & per Prophetas Dei, & in sanctis Scripturis, & quod Christus secundum carnem ex David stirpe, id est, de Maria virgine sit creatus, secundum quod prædixerat Isaias.

De filio suo. Multi filii gratiæ; hic naturæ; cujus etiam in carne nativitas dissimilis cæteris invenitur, eo quod ex virgine natus est.

Qui factus est ei ex semine David. Factus per Spiritum sanctum.

Secundum carnem. Addendo secundum carnem, & Fotinum excludit & Arium. Si enim secundum carnem factus est, secundum verbi utique substantiam factus non est.

Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Dicendo in virtute, ostendit non solum humanæ naturæ esse conceptum; sed absque virili semine ex virgine procreatum. Inferendo autem:

Secundum Spiritum sanctificationis. Ostendit Creatorem suum Spiritum sanctum. Item ut sit in omnibus ipse primatum tenens, secundum Spiritum sanctificationis prædestinatus, ut prior omnibus incorruptibilitatis virtute surgeret, & viam resurrectionis Dei filii aperiret. De quibus ipse dicit: Quia filii Dei, cum sint filii resurrectionis.

Ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri. Non omnium resurgentium, sed ad Christum pertinentium, in ipso Christo resurrectionis forma est.

Per quem accepimus gratiam & Apostolatam. Gratiam in baptismo: Apostolatam, quando à Spiritu sancto directus est. Apostolus enim Græcè, Latine missus dicitur. Item recto ordine, accepta gratia, honorem Apostolatus meruisse se dicit.

Ad obediendum fidei. Ostendit Evangelii gratiam obedientibus prædicandam.

In omnibus gentibus. Apostolatam accepit, ut jam non legi, sed fidei obedirent.

Pro nomine ejus. Vice nominis ejus fungimur, ut ipse ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et iterum: Qui vos recipit, me recipit.

In quibus estis & vos vocati Jesu Christi. Et in vobis, id est Romanis Apostolatam accepimus.

Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei. Hoc est omnibus credentibus, quos æqualiter diligit Deus sine acceptione

personæ, Judæi vel Græci.

Vocatis sanctis. Sanctis vocatione Dei, non meritis facti. Item idcirco dicit, sanctis, quoniam gratiam Spiritu sancti habentibus prædicabat.

Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino nostro Jesu Christo. Talis est ubique salutatio ejus, ut & commemoret in nobis beneficia Dei, & optet in nobis integra permanere: quia & gratis nobis peccata dimissa sunt, & reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus. Commonet etiam pacificos esse debere, unam eandemque gratiam consecutos.

Primum quidem gratias ago Deo meo. Natura, Deus omnium est: merito & voluntate, paucorum, ut Deus Abraham: secundum quod hic suum nominat Deum.

Per Jesum Christum pro omnibus vobis. Hoc est, non pro Judæis solis.

Quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Ostendit quomodo Romanorum fides omnibus Ecclesiis cognita sit: Vel certe quod eadem fides quam Romani tenent, in universo mundo ab Apostolis prædicetur. Item prudenter laudat, ut provocet ad profectum: Sive quia omni mundo mirum fuit Romanos credidisse, qui idolorum nimia fuerant cultura possessi, ita ut omnium gentium diis quas vicerant deservirent. Sed & simpliciter eorum fidem laudasse credendum est, cujus nunc devotio demonstratur.

Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritum meo in Evangelio filii ejus. Hoc est, in toto corde meo, & prompta devotione mea deservio. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. Sive verbum hic spiritum nominavit, ut est illud: Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. Hic ostendit se omnia ex dilectione dicturum, ut liberius audiat: & dat exemplum sine intermissione orandi.

Obsecrans. Qua liberatione ad vos quandoque perveniam in voluntate Dei. Aliter enim prosperum iter non habeo, nisi me voluntas Dei, quæ omnia novit, illuc direxerit, ut aliquem habeam fructum. Unde in Actibus Apostolorum legitur, eos alio ire volentes, alio destinatos, sive secundum illud Jacobi: Si Deus voluerit, & vixerimus, faciemus hoc vel illud.

Si quo modo tantum aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Demonstrat se cuncta quæ agebat, ex Dei gerere voluntate.

Desidero enim videre vos. Hic ostendit quomodo eos superius laudaverat, qui ad confirmandum aliquid gratiæ indigent spiritualis.

Ut aliquid imperari gratiæ vobis spiritualis ad confirmandum vos. Romanos Petri prædicatione fidem tenentes confirmare se velle Paulus dicit: non quo minus accepissent à Petro: sed ut duobus Apostolis, testibus atque doctoribus, eorum roboretur fides.

Id est simul consolari in vobis per eam quæ invicem est fides vestra atque mea. Ut per communem fidem invicem consolemur.

Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpe proposui venire ad vos. Per commentes autem fratres audire potuistis.

Et prohibitus sum usque adhuc. Ostendit se occupatum necessitate Evangelii prædicandi, Romam adhuc ire non posse. Item prohibitus hic occupatus accipitur: dum aliis provinciis prædicaverit: sicut ipse exponit in fine Epistolæ suæ dicens: Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.

Ut aliquem fructum habeam in vobis. Mercedem laboris sui nominat fructum.

Sicut & in cæteris gentibus. Subauditur, habeo.

Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum. Sapientes, Græcos philosophos: barbaros, insipientes appellat.

Itaque quod in me promptum est, & vobis qui Romæ estis evangelizare. Qui Romæ estis: atque insipientibus ut Græcis evangelizare vult.

Non enim erubescio Evangelium. Rectè dicit non se erubescere prædicationem crucis, quæ credentibus Dei virtus est in salutem. Item hoc ad taxationem subtiliter pertinet paganorum: qui cum non erubescant credere Deum suum Jovem propter inanem libidinem, in animalia irrationabilia, & insensibilia esse mutatum: nobis erubescendum pu-

tant Dominum propter salutem perditum hominis credere crucifixum: cum in altero horrendum sit dedecus, in altero admiranda pietas atque virtus. Simul & illos hereticos tangit, qui hæc tanquam indigna Deo refugiunt, ut hominem indueret, quem pro salute humani generis passioni traderet: non intelligentes nihil dignius creatori quam creaturæ suæ curare salutem: maxime cum ipse per hoc naturæ detrimentum quasi impassibilis sentire non possit.

Virtus enim Dei est, in salutem. Nulla major virtus est quam quæ devicta morte homini perditio reddit vitam.

Omnis credenti. Quamvis infirmitas videatur incredulis.

Judæo primum & Græco. Sive quod justum fuerit: ut quomodo Abraham credens ex gentibus per solam primam fidem salvatus est: ita cæteri credentes salvarentur. Sive quod illud testamentum quod per legem Deus verax promiserat, debuerat exhibere.

Justitia enim Dei in eo revelatur. Ostendit ex fide uniuersumque nostrum, prædicationis fidem posse roborari.

Ex fide in fidem. Sive quod ex fide justificatur Judæus, & in fide gentilis. Et ideo expofuerit ut catalogiæ vitium declinaret.

Sicut scriptum est. Non ex operibus legis.

Filius autem ex fide vivit. Propterea hoc dicit: quia sine fide, hoc est, sine spe retributionis bonorum operum, perficere virtutes nemo poterit: sicut & ipse ad Hebræos perhibens docet: Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est: & iniqui retribuitur se remuneratorem sit.

Revelatur enim ira Dei de cælo. Si dicentibus Manichæis crudelis asseritur Deus veteris Testamenti, quia super peccatores vindictam inducat: quomodo hoc loco ab Apostolo dicitur à Deo novi Testamenti vindictam impiis hominibus inferendam? Unde monstratur unum eundemque Deum esse novi & veteris Testamenti. Item incipit ad partem gentium loqui, dicitque Dei iram per Evangelium revelari sive per naturæ testimonium: noverunt enim homines, & beneficia, & plagas expectare de cælo.

Super omnem impietatem, & injustitiam hominum. Tres esse videntur impietates. Prima & maxima in Deum, quæ aut per blasphemiam, aut per idololatriam admittitur. Secunda, in parentes, aut injuria aut contemptus: sicut scribitur in Levitico: Si quis dormierit cum uxore patris sui, morte moriatur: ambo impietatem fecerunt. Tertia, in extraneos, ut est illud: Et tu remisisti impietatem cordis mei. Et plura alia, quæ enumerare perlongum est. Sive omnis impietas, ad diversas idolorum culturas referenda est: ut impietas quasi ad injuriam Dei, injustitia verò ad omnia peccata pertinere videatur.

Eorum qui veritatem Dei in injustitia derinent. Veritatem nominis Dei injustitia indigna materie detinente dolorem. Item scientes delinquant, qui Dei veritate agnita injustè agunt.

Quia quod notum est Dei. Ostendit quomodo omnis homo naturalem habens intellectum, agnoscat esse insequendam substantiam invisibilem, quæ diversas in hominibus artes & disciplinas operatur. Quo etiam exemplo invisibilis Deus manifestatur hominibus, ex his operibus quæ operatus est & operatur: simul & mens Trinitatis demonstrat imaginem, in qua generat inficium sibi verbum, & inseparabilem habet sibi natum verbum sapientia. Item quod potest naturaliter scire de Deo quod sit, & quod justus sit.

Manifestum est in illis. In conscientiis eorum. Omnis namque creatura Deum se nosse testatur: & ab alio factam judicat: cujus voluntati sibi parere necesse sit. Si enim Deus summum magnum est, invisibilis, incomparabilis, incomprehensibilis, inæstimabilis: & qui super omnia sit: id est, cui neque præponi aliquid, neque possit æquari: sive magnitudine, sive claritate, vel potentia: manifestum est hoc nulli creature posse competere, quæ & oculis videtur, ratione colligitur, & æstimatione judicatur. Major autem omnibus per omnia nulla est creatura: quia omnes se alterutrum vincunt. Alia enim magnitudine, ut cælum, terra. Alia claritate, ut sol, luna vel stella. Alia altitudine: ut mare. Ita ergo pervidetur quia nullum elementum sit Deus. Quod autem facta sint mutabilia eorum quæ non potest cadere in æternitatem demonstrat. Quod verò non seipsa fecerint, manifestum,

manifestum est: quia si se ipsa fecerunt, jam erant antequam fierent, ut se facere possent: quod valde absurdum est dicere. Cum verò variant, & ordines suos permutant: & alterutrum cedunt: ostendunt se ab uno auctore facta, & non suam, sed Domini sui facere voluntatem: cujus transgredi non possunt imperium.

Deus enim illis manifestavit. Virtus enim ejus occulta, ex his quæ palam sunt æstimatur. Si enim ea quæ videntur, tam præclare ab eo facta sunt, ut quidam illa Deos putarent, & æterna esse tentarent: quanto magis factorem sempiternum & omnipotentem, & immensum esse intelligere poterunt: secundum sapientiam librum dicentem: Ad cujus magnitudinem, creaturarum comparata, poterit horum creator videri &c.

Invisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Tam evidenter intellecta sunt: ut suspecta dicantur.

Sempiterna quoque ejus virtus & divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum. Sive per naturam, sive per facturam, & rationem.

Non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. Pro eo quod tales facti sunt, ut Deum possint agnoscere si velint.

Sed evanuerunt in cogitationibus suis. Putantes se Dei magnitudinem in cogitatione posse comprehendere, evanuerunt in naturali sopore, creaturas pro creatore venerati.

Et obscuratum est insipientes cor eorum. Recedentes à lumine veritatis.

Dicentes enim se esse sapientes. Quasi qui invenissent quomodo invisibilis Deus, per simulachrum visibile coleatur.

Sulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem. Non intelligentes nullam similitudinem habere mortale immortalis, & incorruptibile sempiterni.

Imaginis corruptibilis hominis: & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Non hominis solum sed imaginis hominis: & non hujus tantum, sed etiam animalium. Hic Jovis cultores appellat, qui eum propter amores sædissimos in ista asserunt transformatum: & idcirco se illi tales imagines consecrassent, in quibus libidini satisfecit.

Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. In hoc quod Deus tradidisse dicitur propriis desideriis peccatores, ostendit non quod ipse sit causa, sed quod per longanimitatem, & patientiam non inducendo vindictam, patitur eos secundum cordis sui agere voluntatem: hoc facit volens eos ad penitentiam converti. Item tradere in scripturis dicitur Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrii libertatem: sicut in psalmo dicit: Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum.

In imundiciam. Quæ est in turpibus ministeriis idololorum.

Ut contumelias afficiant corpora sua. Dum sibi in sacramentis eorum, cauteria & combustiones infligunt.

In semetipsis. Ut quasi amentes ipsi in se, suorum sint vindices delictorum.

Quia commutaverunt veritatem Dei in mendacium. Commutaverunt verè Dei cultum in mendacium idololorum, quæ falsò prodigiis coluntur: & quodammodo stultis mentiuntur esse quod non sunt.

Et coluerunt & servierunt creatura potius quam creatori. Non solum dilexerunt, sed etiam servierunt: sed quicumque alicujus creaturæ cupiditate vincitur, ipsi servit. A quo enim quisque superatus est, hujus & servus est:

Qui est benedictus in sæcula: amen. Cui si servissent, fieri benedicti in sæcula potuissent. Qui enim fecerit voluntatem Dei, manet in æternum: sicut ipse manet in æternum.

Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominie. Propter causas superius memoratas, in his flagitiis sunt dimissi.

Nam fœmina eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Omnia perverterunt in Deum perverſi. Neque enim ordinem naturæ servarunt: qui naturæ dereliquerunt auctorem. Infandum enim idololorum cultura, omnis mali causa est, initium & finis.

Similiter autem & masculi, relicto naturali usu fœmine.

Tom. V.

na, exarserunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos turpitudinem operantes. Effrenata libido modum servate non novit.

Et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Sic cucurrit ordo, ut qui Dei oblitus erant, nec seipsos agnoscerent.

Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia. Non nescierunt, sed minimè probaverunt. Ille enim probat se Deum habere in notitia, qui semper illum in præsentem habens, peccare non audeat.

Tradidit illos Deus in reprobum sensum. Non reprobandi sunt traditi in reprobum sensum.

Ut faciant ea quæ non conveniunt. Homini facere.

Repletos omni iniquitate, malitia. Iniquitatem & malitiam, principales causas ostendit vitiorum esse.

Fornicatione, avaritia, nequitia. Fornicationem autem, & avaritiam simul junxit: quia utriusque penè idololatria comparatur nequitia.

Plenos invidia, homicidiis. Pulchrè invidiam homicidio sociavit: quia prima hujus criminis, ipsa materia est.

Contentione. Contentio est, ubi non ratione aliquid, sed animi pertinacia defenditur: & ubi jam non veritas quaritur, sed proximus fatigatur.

Dolo. Occulta malitia, blandis sermonibus adornata.

Malignitate. Malignitatis votum, vel opus, malignitas appellatur.

Sufurrone. Murmuratores, non in faciem, sed in aurem loquentes.

Detractores, Deo odibiles. Nihil est enim tam odibile Deo, quam idololatria: cui per similitudinem eradicandi pœna detractationis scripta conjungitur.

Contumeliosos. Qui veloces sunt in verbis injuriæ.

Superbos, elatos, inventores malorum. Qui vult supergredi quod est, superbus est, sicut diabolus perdit seipsum quod est. Qui enim super alios vult esse, hic infra se hiet: & ideo sequitur inventores malorum: quia semper superbia excogitat & invenit mala, sicut author superbiæ per elationem suam invenit sibi malum, quod ante non fuerat. Elatus autem dicitur, qui effertur super mensuras suas.

Parentibus non obedientes. Veri parentes sunt, qui per sermonem verbi generant in lucem filios ad vitam æternam.

Insipientes, incompotios. Qui à fonte sapientiæ recesserunt, necesse est ut inordinatè ferantur.

Sine affectione absque fœdere. Affectio est adimpletio charitatis.

Sine misericordia. Quomodo aliis poterant misereri, qui in se misericordes esse noluerunt: Hæc omnia per ordinem digesta peccata, de illis dicuntur, qui derelinquentes Deum, ab eo vicissim sunt derelicti. Caveamus ergo & nos ne quod malum ex his habentes, similiter relinquantur.

Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. Hic ostendit quomodo unusquisque hominum scit à Deo secundum actus proprios judicandum: in quo & ipse alium hominem peccantem judicat atque condemnat. Item cum ex eo sibi quisque displicet quod fecerit malum, Dei justitiam cognovisse dicitur: non intellexerunt tales ab eo, & si non præsentem, tamen in futuro esse puniendos. Si enim intellexissent, utique talia committere timuissent.

Non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Ne quis diceret: hæc non omnia se fecisse: addidit, qui consentiunt facientibus: Sed & qui in istis non consentit qui judicabant hujusmodi: tamen idololatriæ consentiendo, quæ omnium horum caput & causa est omnibus consentisse videbatur.

Caput II.

PROPTER quod inexcusabilis es ò homo omnis qui judicas. In quo enim alterum judicas, teipsum condemnas. Eadem enim agis que judicas. Omnes hujusmodi qui judicabant, maxime tamen hi qui habent in reprehendendo judicium judices & Domini conveniuntur. Naturali enim iudicio dignam factis profert unusquisque sententiam: omnesque noverunt, & innocentiam mereri præmium, & malitiam habere supplicium.

Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem, N n n